

УДК 316.77:159.954(477+438)

DOI <https://doi.org/10.33402/up.2025-18-09>

Оксана СЕРБІНЕНКО

провідний судовий експерт

Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки

та судових експертиз Служби безпеки України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2553-5646>

e-mail: serboksana@gmail.com

Євген РЯБОКОНЬ

головний судовий експерт

Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки

та судових експертиз Служби безпеки України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7110-6416>

e-mail: inje@meta.ua

Богдан GERMAN

консультант-експерт

Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки

та судових експертиз Служби безпеки України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6564-9188>

e-mail: bogdan.german@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВІЗУАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИНАХ: ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ

У статті розглянуто інтеграцію психосемантичного аналізу та візуальної ідентичності як методологічну основу дослідження суспільної свідомості в контексті українсько-польських відносин. Автори пропонують теоретичну рамку, в якій візуальна ідентичність трактується як форма відображення соціальних уявлень і колективних уявлень про «своїх» і «чужих». Особлива увага приділена можливостям методу репертуарних решіток Джорджа Келлі для вивчення психосемантичної структури образів «поляка» та «українця» у суспільній свідомості представників обох народів. Аналіз показує, що візуальні образи є не лише зовнішнім атрибутом ідентичності, але й індикатором глибинних когнітивних категорій, таких як довіра, статус, близькість чи загроза. У статті здійснено систематизацію теоретичних джерел із психології ідентичності, міжгрупових відносин, семантичного аналізу і візуальних студій. Обґрунтовується доцільність використання візуального матеріалу (герби, емблеми, шеврони, меми, зображення воїнів, історичних персонажів тощо) як одного з ключових об'єктів психосемантичного дослідження. Результати теоретичного аналізу свідчать про потенціал інтеграції психологічних і візуальних підходів для виявлення латентних елементів суспільної свідомості, що визначають динаміку міжнаціонального сприйняття. Зроблено висновок про необхідність подальших емпіричних досліджень із застосуванням методу репертуарних решіток для діагностики, моделювання та корекції уявлень, що лежать в основі ідентичнісних наративів у контексті українсько-польського діалогу.

Ключові слова: суспільна свідомість, візуальна ідентичність, психосемантичний аналіз, метод репертуарних решіток, українсько-польські відносини, міжгрупове сприйняття, національні образи.

Суспільна свідомість є складним феноменом, що формується на перетині когнітивного, емоційного та культурного вимірів. Вона не тільки відображає домінуючі у суспільстві цінності, уявлення та установки, але й відіграє активну роль у відтворенні соціального порядку, національної ідентичності та міжгрупових відносин. У сучасному комунікативному середовищі, насиченому візуальними повідомленнями, одним із ключових інструментів формування суспільної свідомості стає візуальна культура – система зображень, символів, знаків і стилістичних рішень, які структуровано транслують смисли й формують уявлення про себе й інших.

У цьому контексті особливого значення набуває поняття візуальної ідентичності, що є формою колективного «Я», репрезентованого через візуальні образи. Це не лише сукупність символів або артефактів, які ідентифікують певну спільноту, але й механізм комунікації між спільнотами, засіб включення або виключення, елемент символічної інтеракції в межах ширшого культурного поля. Саме через візуальні засоби здійснюється символічне «впізнання» себе в іншому й іншого – у собі.

Українсько-польські відносини упродовж століть позначені як етапами співпраці, так і періодами конфліктів. Проте новітні історичні обставини, зокрема повномасштабна війна Російської Федерації проти України, активізували процеси солідаризації та спільного осмислення загроз, на які обидва народи дають власні, але часто взаємодоповнювані відповіді. Ці процеси відображаються не лише в офіційній риториці або дипломатичних ініціативах, але й у просторі візуальної культури – від масових зображень у медіа до вуличного мистецтва, від мемів до офіційної символіки, що з'являється у відповідь на соціальні виклики. Через ці візуальні конструкти не тільки формується уявлення про себе й іншого, але й вибудовується новий контур взаємного розуміння.

У цьому контексті психологічний аналіз візуальної ідентичності виявляється не просто теоретичною вправою, а способом осмислення глибинних механізмів, які керують колективним сприйняттям. Він дозволяє дослідити не лише зміст образів, але й ті афективні та семантичні поля, які активуються під час їх сприйняття. Такий підхід дає змогу вийти за межі дескриптивного аналізу візуального контенту й побачити, як візуальні форми структурують уявлення про ідентичність, про «своє» і «чуже», про історію, майбутнє, межі спільного і відмінного. На особливу увагу в цьому контексті заслуговують дослідження, що поєднують підходи культурної психології, соціальної семіотики та психосемантики.

Таким чином, зростає потреба у міждисциплінарному підході, який поєднає аналітичні ресурси психології, культурознавства та візуальних студій. Такий підхід відкриває можливість не лише для глибшого розуміння природи візуальної ідентичності українського та польського народів, але й для сприяння формуванню простору діалогу, що базується на усвідомленні спільного й повазі до відмінного.

Історичний вимір візуальної ідентичності, що часто закріплюється у колективній пам'яті, визначає зміст символічних образів, через які формується взаємне бачення українців і поляків. Як слушно зазначає О. Рудакевич, саме історична пам'ять виступає фундаментом національної ідентичності, з якої випливають уявлення про «своє» і «чуже». Таким чином, вивчення візуальної ідентичності

неможливе без урахування семіотики історичного досвіду (Рудакевич-2, 2009, с. 193–197).

Метою цієї статті є теоретичне осмислення психологічного потенціалу у дослідженні візуальної ідентичності в українсько-польських відносинах з акцентом на міждисциплінарні зв'язки між психологією візуальної комунікації, колективною ідентичністю та сучасними формами візуального репрезентування.

У науковій літературі останніх десятиліть спостерігається посилення інтересу до візуальної культури як до способу репрезентації соціального досвіду. Візуальна культура охоплює не лише мистецькі практики, але й повсякденні образи, які циркулюють у медіапросторі, рекламі, політичній комунікації тощо. Як зазначає дослідник, візуальні образи дедалі частіше замінюють текст як засіб комунікації, адже вони мають потужну здатність швидко активувати асоціативні, емоційні й когнітивні реакції (Mirzoeff, 2023).

Сучасне суспільство вступило у фазу «візуального повороту», коли домінування зображення над текстом змінює не лише спосіб сприйняття інформації, а й когнітивні структури осмислення соціальної реальності. Цей феномен безпосередньо впливає на формування суспільної свідомості, оскільки візуальні образи створюють своєрідні символічні матриці – структури уявлень, що задають межі «нормального», «патріотичного», «ворожого» тощо (Hall, 1997, с. 13–74).

В умовах інформаційних війн і трансформації комунікативних середовищ візуальна культура стала не лише відображенням суспільної свідомості, а й активним агентом її трансформації. Особливо це помітно у контексті воєнних конфліктів, де візуальні конструкти мобілізують емоції, зміцнюють відчуття приналежності, формують ідентичності. Водночас візуальні повідомлення не є нейтральними, вони завжди мають ідеологічну та ціннісну навантаженість, яку глядач (індивід або спільнота) зчитує відповідно до свого культурного коду.

Поняття візуальної ідентичності в науковому дискурсі здебільшого пов'язане з бренд-стратегіями, однак у міждисциплінарних дослідженнях воно набуло значення ширшого соціокультурного конструкту. Візуальна ідентичність – це не лише візуальні коди, що репрезентують групу, а й процес, у якому індивіди/спільноти осмислюють себе через візуальні образи. Вона функціонує як механізм символічного маркування простору приналежності: що є «нашим», а що – «чужим».

Психологічно ідентичність виникає в результаті порівняння із собою, з минулим, з іншими. У візуальній формі це порівняння реалізується через іконічні образи: національну символіку, кольори, форми, архетипи. Візуальні елементи відіграють роль «точок пам'яті», які, крім спричинення емоційного відгуку, ще і структурують простір історичної пам'яті та колективного переживання.

Важливо підкреслити, що візуальна ідентичність може бути як інклюзивною (об'єднуючою), так і ексклюзивною (відмежовуючою). У випадку українсько-польських відносин спостерігається особлива динаміка – трансформація образів, які раніше виконували функцію розмежування, в конструкти співпереживання, підтримки, взаємоповаги (Zubrzycki, 2006). Це дозволяє говорити про нові моделі візуального «співжиття» двох ідентичностей у спільному символічному просторі.

З позицій сучасної української соціальної психології візуальна ідентичність є тісно пов'язаною з історичною пам'яттю та конструктами «чужого», які відтворюються через колективний досвід. О. Рудакевич (Рудакевич-1, 2, 2009, с. 155–159; 2011, с. 25–34) обґрунтовує, що саме історична пам'ять виступає носієм культурної матриці, яка структурує уявлення про національну належність. Інші дослідники підкреслюють динамічний характер ідентичності в умовах соціальних зрушень, зокрема воєн і політичної поляризації. Інтеграція цих підходів до загального теоретичного каркасу дозволяє глибше осмислити функціонування візуальних символів як механізмів закріплення або трансформації міжетнічного сприйняття (Слюсаревський, Найдьонова, Титаренко, 2020).

Психологічний аналіз візуальної ідентичності передбачає вивчення смислів, що закладені у візуальні образи, а також механізмів їх сприйняття і переживання. Особливе місце тут посідають підходи, які дозволяють реконструювати семантичний простір – систему значень, асоціацій, емоційних реакцій, що активуються під час сприйняття зображень. Одним із таких підходів є семіотико-психологічний аналіз, що поєднує символічну інтерпретацію образу з аналізом афективного ставлення до нього (Barthes, 1977).

Міжкультурна візуальна комунікація передбачає, що візуальні символи мають здатність бути одночасно зрозумілими та «чужими» для різних спільнот. Саме в цьому аспекті візуальна ідентичність є відкритою системою: вона може змінюватися, оновлюватися, включати елементи іншої культури тощо. Психологічний аналіз таких процесів дає змогу відстежити, які елементи стають «спільними», які викликають конфлікт, а які створюють підґрунтя для діалогу. Навіть базові кольори, шрифти, стилістичні рішення можуть викликати різну інтерпретацію залежно від ідеологічного чи культурного контексту. Тобто візуальна ідентичність – це не просто візуальні коди, а інтерпретативні практики, які формуються в онто- та соціогенезі.

Метод репертуарних решіток, розроблений Дж. Келлі в межах теорії особистісних конструктів, зарекомендував себе як дієвий інструмент для вивчення суб'єктивних семантичних структур (Kelly, 1955/1991a). У контексті дослідження візуальної ідентичності цей метод дозволяє виявити індивідуальні або групові системи смислів, якими оперує людина, в тому числі для інтерпретації візуальних стимулів. Це особливо актуально у міжкультурних дослідженнях, де важливо виявити не лише значення, а і структуру відношень між значеннями.

Як зазначає Фей Франсела, застосування методу репертуарних решіток до візуального матеріалу (наприклад, до фотографій, плакатів, зображень символіки) дозволяє отримати дані не лише про смислові опозиції, але й про афективну валентність образів, їхню «близькість/далекість» до Я-образу, рівень асоціативного насичення. В умовах українсько-польського діалогу це може бути особливо корисно – для аналізу тих елементів візуальної культури, які сприяють зближенню чи, навпаки, спричиняють дистанціювання (Fransella, 2003).

Застосування методу репертуарних решіток дає змогу зменшити вплив соціально бажаної відповіді, оскільки структура решітки не нав'язує готових інтерпретацій. Вона дозволяє респонденту самостійно формувати поля значень, відкриваючи простір для виявлення як унікального, так і спільного в культурному коді.

Матеріали і методи. У межах цього теоретичного дослідження ми обґрунтовуємо можливість застосування методу репертуарних решіток для аналізу візуальної ідентичності в українсько-польському контексті як складника суспільної свідомості. Методологічно робота базується на міждисциплінарному підході, що поєднує досягнення психології особистості, соціальної психології, візуальних студій та семіотики.

Об'єктом дослідження є візуальна ідентичність у просторі українсько-польського міжкультурного діалогу як компонент суспільної свідомості. Предметом – структура семантичного сприйняття візуальних образів, що маркують ідентичність (національну, історичну, регіональну), а також динаміка їх інтерпретації в умовах спільного інформаційного поля.

Метод репертуарних решіток дозволяє виявляти індивідуальні або групові смислові координати, за якими оцінюються елементи візуальної культури. Замість нав'язування зовнішніх шкал або категорій дослідник отримує індивідуально сформовані конструкти, що відображають особистісне або колективне осмислення візуальних образів.

У цьому контексті елементами решітки можуть виступати:

плакати, пов'язані з війною в Україні; візуальні репрезентації національної солідарності (прапори, кольори, символи); історичні зображення (наприклад, Українська Повстанська Армія, Армія Крайова); візуальні повідомлення в медіа чи соцмережах.

Конструкти формуються шляхом порівняння трьох випадкових елементів за принципом: «які два з них схожі між собою і чим вони відрізняються від третього?». Це дозволяє створити біполярні шкали оцінки (наприклад, «героїчний – нейтральний», «національний – універсальний», «відштовхуючий – притягальний»).

Умовно отримана решітка може бути репрезентована у вигляді таблиці, яка надалі піддається як якісному, так і кількісному аналізу: наприклад, через обчислення кореляційних зв'язків між конструкціями, факторного аналізу тощо (Fransella, Bell & Bannister, 2004).

На підставі описаного вище підходу можна змодельовати гіпотетичне дослідження, яке включало б: вибір цільових груп: умовно представники української та польської молоді (наприклад, студенти гуманітарних факультетів); підбір візуального стимульного матеріалу: 8–12 зображень, що мають символічне значення в обох культурах; формування решіток: індивідуальне заповнення таблиць із конструкціями; порівняльний аналіз: виявлення спільних та відмінних репертуарів інтерпретацій, виявлення зон конфліктних або гармонійних смислів.

Слід зазначити, що метод репертуарних решіток має низку переваг. Він, зокрема не накладає зовнішніх схем інтерпретації; дозволяє вивчити індивідуальні відмінності; дає можливість порівнювати культурні/національні особливості сприйняття візуального контенту. Водночас у цього методу існують і обмеження: він потребує часу та когнітивного навантаження від респондентів; його використання вимагає від дослідника додаткової інтерпретації культурного контексту. Попри це, включення методу репертуарних решіток до інструментарію аналізу візуальної ідентичності дозволяє розширити уявлення про способи символічної комунікації між культурами.

Як показують дослідження О. Рудакевича, колективні уявлення про історичне минуле є стійкими структурами, що значною мірою визначають сприйняття сучасних візуальних символів. Ці ментальні моделі впливають на вибір конструктивів у інтерпретації образів, формуючи межі інклюзивності або ексклюзивності у сприйнятті іншої культури (Рудакевич-3, 2011).

Обговорення результатів. Міжкультурна взаємодія між Україною та Польщею – це складний, багаторівневий процес, у якому візуальна ідентичність обох сторін виконує водночас функції представлення, впізнавання та диференціації. Історичні зв'язки, періоди співпраці й конфліктів, географічна близькість та культурні запозичення сприяли тому, що образ одне одного в українській та польській масовій свідомості набув амбівалентного характеру. Візуальні репрезентації, які циркулюють у медіа, мистецтві, меморіальних практиках, суспільних кампаніях, містять як елементи солідарності, так і рудименти минулих протистоянь.

З психологічної точки зору міжкультурна комунікація передбачає не лише обмін знаками, а й інтерпретацію цих знаків крізь призму власного культурного коду. Саме тут виникає ризик когнітивної декомпенсації: один і той самий образ може сприйматися в обох культурах принципово по-різному. Наприклад, образ повстанця чи партизана в українській візуальній традиції часто пов'язується з героїною боротьби за незалежність, тоді як у польському наративі аналогічний образ може викликати суперечливі емоції, пов'язані з колективною історичною пам'яттю про Волинську трагедію 1943 р. Візуальні елементи тут стають не просто ілюстрацією – вони функціонують як «маркери» культурної ідентичності, що апелюють до національних міфів і травм.

Зіставний аналіз, проведений українським діаспорним автором М. Труханом, засвідчує, що в польському суспільстві образ українця і досі нерідко пов'язується з історичними стереотипами, що мають негативне емоційне забарвлення (Трухан, 1992). Ці стереотипи проявляються не лише у текстах, а й у візуальній репрезентації, зокрема, в карикатурах, кінематографі та публічних візуальних символах, які можуть посилювати культурну дистанцію. Це підтверджує потребу у психосемантичному підході до аналізу таких образів як джерела культурного напруження або, навпаки, платформи для діалогу.

Водночас слід визнати, що останні десятиліття супроводжуються дедалі більшою відкритістю до діалогу. Це знаходить своє відображення у зміні візуальної парадигми: з'являються спільні візуальні продукти – документальні фільми, виставки, графічні серії, де об'єкти минулого зображуються з мультикультурних позицій. Така зміна супроводжується і змінами в колективному сприйнятті – нові покоління українців і поляків схильні до рефлексії, спільного переосмислення історичних сюжетів і створення візуального простору співчуття, пам'яті та примирення. Це не означає втрати власної ідентичності, навпаки, візуальне самопредставлення в умовах діалогу стає більш усвідомленим і зрілим.

Особливо цікавим у цьому контексті є феномен гібридних візуальних ідентичностей, який виявляється у прикордонних регіонах або серед людей, що ідентифікують себе одночасно з обома культурами. У таких випадках візуальні образи мають синкретичний характер, поєднуючи елементи, притаманні обом національ-

ним канонам. Вивчення цих форм через психосемантичний підхід дозволяє виявити неочевидні зв'язки, смислові переходи, а також рівень емоційної залученості індивіда до тієї чи іншої символіки.

Зі стратегічної точки зору формування спільного візуального поля є важливим чинником у зміцненні довіри між суспільствами. Тут візуальна ідентичність виконує інтегративну функцію, посилюючи символічний зв'язок між культурами і створюючи підґрунтя для стійкого партнерства. На відміну від офіційної дипломатії, яка оперує текстом і правом, візуальна комунікація апелює до почуттів і підсвідомих структур, що робить її надзвичайно потужним інструментом у сфері міжнародних відносин.

Таким чином, у межах українсько-польського простору візуальна ідентичність виступає як дзеркало міжкультурної взаємодії, у якому відбиваються не лише сучасні наративи, а й архетипи, історичні травми, культурні коди. Її дослідження вимагає поєднання методів культурології, психології, семіотики та розуміння того, що візуальні образи – це не лише естетичні об'єкти, а і соціальні факти, що мають потужний вплив на колективну уяву.

Психологічний підхід до вивчення візуальної ідентичності полягає у виявленні способів, якими індивіди та спільноти репрезентують себе через візуальні образи – символи, кольори, форми, архетипи. У контексті міждержавних та міжкультурних відносин, зокрема між Україною та Польщею, візуальна ідентичність не лише відображає, але й формує суспільну свідомість, конструюючи уявлення про «своїх» і «чужих», посилюючи або, навпаки, послаблюючи культурну дистанцію.

У фокусі психологічного аналізу перебуває не сам візуальний артефакт, а реакція суб'єкта на нього, інтерпретація та емоційна оцінка, що закріплюється у свідомості та впливає на міжособистісні й міжгрупові взаємодії. Такий підхід дозволяє перейти від поверхневого опису символіки до глибинного аналізу смислів, які ця символіка викликає в учасників комунікації. З позицій соціальної психології візуальні коди – це елементи колективної пам'яті, які виконують регулятивну функцію у системі культурної самоідентифікації (Москаленко, 2007).

Візуальна ідентичність є похідною від уявлень про національне «Я», які виникають у процесі соціалізації та підкріплюються масовою культурою. Наприклад, в українському контексті візуальна ідентичність активно формується навколо образів, пов'язаних із боротьбою за свободу (козак, тризуб, синьо-жовті кольори, вишиванка), тоді як польська візуальна ідентичність несе у собі сліди як національного месіанізму, так і релігійного символізму (біло-червоний прапор, Орел, ікона Ченстоховської Богородиці). Обидві візуальні традиції є емоційно насиченими та тяжіють до героїко-жертвоних наративів, що створює як потенціал для солідарності, так і ризики для непорозуміння (Zubrzycki, 2006).

З огляду на це психологічний аналіз візуальної ідентичності – це, по суті, аналіз смислів, які сприймаються, інтерналізуються та стають частиною уявлення про себе. Особливо важливо враховувати, що візуальні образи можуть діяти на дораціональному рівні, тобто викликати реакції ще до того, як буде усвідомлено сам зміст зображення. Це явище, пов'язане з асоціативною пам'яттю та емоційною забарвленістю культурних символів, визначає високий потенціал візуальної іден-

тичності в процесах формування національної єдності, опору зовнішнім впливам та міжнаціонального діалогу.

Таким чином, візуальна ідентичність є об'єктом психологічного аналізу не лише як культурний феномен, а й як механізм впливу на індивідуальні уявлення, поведінку та соціальну згуртованість. Її інтерпретація вимагає поєднання когнітивних, емоційних та ціннісних компонентів аналізу, що робить доцільним застосування психосемантичного підходу, зокрема методу репертуарних решіток як способу фіксації і структурування суб'єктивних уявлень.

Застосування психосемантичного підходу до аналізу візуальної ідентичності дозволяє не лише описати зовнішні характеристики візуальної культури, а й проникнути у глибинні смислові структури, що визначають, як люди сприймають, оцінюють і емоційно переживають візуальні конструкти. Психосемантика, що спирається на метод репертуарних решіток Дж. Келлі, дає змогу реконструювати індивідуальні й колективні смисли, за допомогою яких суб'єкти ідентифікують себе, свої цінності та групову належність через візуальні форми (Kelly, 1955/1991b). Однією з ключових ідей цього підходу є те, що будь-яке візуальне зображення не має фіксованого значення, навпаки, його сенс конструюється у процесі сприйняття, на основі особистісних конструктів, які базуються на попередньому досвіді, соціальному контексті та культурній належності. Ці конструкти можуть бути як когнітивними (наприклад, «традиційний – сучасний»), так і емоційними («теплий – холодний», «героїчний – агресивний») і відображати ті критерії, за якими індивід (чи соціальна група) оцінює візуальний матеріал.

Приклади застосування методу репертуарних решіток у вивченні візуальних структур ідентичності вже наявні у психологічній літературі (Fransella, Bell, & Bannister, 2004). У межах українсько-польського контексту цей підхід дозволяє не лише ідентифікувати національні візуальні коди (герої, символи, кольори, форми), а й порівнювати, як вони осмислюються представниками різних культур. Наприклад, для одного респондента образ вишиванки може асоціюватися з духовною глибиною та національною ідентичністю, а для іншого – з архаїкою або навіть політичною інструменталізацією. Метод дозволяє виявити не лише домінантні уявлення, але й варіативність сприйняття візуальних знаків, що відкриває перспективу для вивчення культурних розривів і зон потенційного непорозуміння.

Крім того, використання психосемантики дає змогу дослідити структуру взаємозв'язків між візуальними елементами. Наприклад, репертуарна решітка може продемонструвати, які з образів пов'язані в уявленні респондента з категорією «автентичне», а які з «нав'язаним», що дозволяє краще зрозуміти механізми прийняття або відторгнення тих чи інших візуальних форм. Такий підхід може бути надзвичайно корисним у контексті міжкультурної політики, культурної дипломатії, меморіальних практик та візуального дизайну публічного простору.

Важливо також підкреслити, що метод дозволяє фіксувати динаміку змін у візуальній ідентичності, зокрема, як змінюється значення певних образів унаслідок соціальних подій, медійного впливу, травматичного досвіду або трансформацій у суспільній свідомості. Так, образи, пов'язані з Революцією Гідності або війною в Україні після 2022 р., набули нового смислового навантаження як всередині країни,

так і в очах міжнародної спільноти. Вони стали новими маркерами національної візуальної ідентичності – виразними, емоційно насиченими, здатними викликати як солідарність, так і спротив залежно від контексту сприйняття.

Психосемантичний аналіз дозволяє також здійснити порівняльне дослідження візуальних образів у свідомості українців і поляків, виявляючи схожості, відмінності та перехресні зони смислів. Це відкриває нові можливості для емпіричного дослідження, побудованого на порівняльних матрицях, які фіксують домінантні репрезентації та характерні конструкти двох культур.

Таким чином, психосемантичний підхід до вивчення візуальної ідентичності є не лише теоретично обґрунтованим, а й методологічно продуктивним. Він поєднує у собі гнучкість якісного аналізу з можливістю формалізації, надаючи досліднику інструменти для реконструкції глибинних структур суспільної свідомості. Саме крізь призму таких структур і варто розглядати візуальну ідентичність як багатовимірне, гнучке, але водночас стабілізуюче явище культури.

Висновки. У цій статті ми розглянули візуальну ідентичність як одну з форм репрезентації суспільної свідомості в контексті українсько-польських відносин. Теоретичний аналіз показав, що візуальна ідентичність функціонує як складна система знаків, образів та символів, які не лише відображають колективну ідентичність, а й активно її формують. У міжкультурному контексті вона виступає інструментом як зближення, так і дистанціювання між спільнотами, що надає особливої ваги її вивченню у сфері міждержавного та міжсуспільного діалогу.

Отже, візуальна ідентичність не зводиться до суми художніх чи медійних репрезентацій, а є психологічним конструктом, який включає когнітивні, емоційні та культурні складники. Її аналіз вимагає методологій, здатних виявити приховані смислові структури, зокрема, за допомогою психосемантики. Використання методу репертуарних решіток дозволяє реконструювати індивідуальні й колективні уявлення про візуальні образи, зокрема ті, які пов'язуються з національною приналежністю, історичною пам'яттю, культурною спадщиною, героїкою, простором, державністю, релігією тощо.

Запропонований психосемантичний підхід відкриває перспективи не лише для академічного вивчення ідентичності, а й для практичного застосування у сферах публічної політики, комунікацій, міжкультурної освіти, культурної дипломатії, музейної справи, дизайну публічного простору тощо. Особливо важливою є здатність цього підходу виявляти зони когнітивного й емоційного розриву між різними спільнотами, що дає змогу своєчасно визначати потенційні джерела напруги та розробляти механізми символічного узгодження. Наприклад, аналіз візуальних образів, пов'язаних із війною в Україні (таких як мурали, меми чи символіка солідарності), може допомогти виявити спільні смислові поля, які сприяють порозумінню між українцями та поляками, а також визначити образи, що викликають напругу через історичні асоціації.

У межах українсько-польських взаємин візуальна ідентичність виконує функцію дзеркала: вона відображає не лише самосприйняття кожної зі сторін, але й те, як один народ бачить інший, і як це бачення може змінюватися залежно від історичного контексту, політичної ситуації чи культурних трансформацій. У цьому

сенсі візуальні форми стають не просто знаками, а засобами спілкування та розуміння.

Системний аналіз візуальної ідентичності має враховувати не лише культурно-семіотичні, а й ментально-історичні аспекти. Саме вони, як показує О. Рудакевич, забезпечують глибину колективного сприйняття, тоді як праці М. Трухана актуалізують необхідність подолання стереотипних уявлень, що закріплюються у візуальному просторі. Це підкреслює потенціал нашого підходу як засобу зближення народів шляхом символічного переосмислення минулого.

Для практичного впровадження психосемантичного підходу автори вважають за необхідне здійснити такі заходи, як:

1. Проведення пілотних емпіричних досліджень. Використання методу репертуарних решіток для аналізу сприйняття конкретних візуальних образів (наприклад, національних символів, мемів, муралів) серед української та польської молоді. Це дозволить перевірити теоретичні припущення та виявити специфічні конструкти, які формують міжкультурне сприйняття.

2. Розробка міжкультурних освітніх програм. Створення навчальних модулів, які використовують візуальні матеріали (фотографії, відеоролики, символіку) для обговорення історичних наративів і подолання стереотипів у школах та закладах вищої освіти України та Польщі.

3. Створення платформ культурної дипломатії. Організація спільних українсько-польських виставок, кінопроектів чи медіакампаній, які б використовували візуальні образи для підкреслення спільних цінностей, таких як солідарність і опір зовнішнім загрозам. Наприклад, проекти, присвячені спільній боротьбі проти російської агресії, можуть включати символіку обох країн.

4. Розробка рекомендацій для медіа та дизайну публічного простору. На основі психосемантичного аналізу створювати гайдлайни для медіа та дизайнерів щодо використання візуальних образів, які сприяють інклюзивності та зменшують конфліктний потенціал (наприклад, уникнення образів, пов'язаних із травматичними історичними подіями, такими як Волинська трагедія, без належного контексту).

5. Моніторинг змін у візуальній ідентичності. Впровадження регулярних досліджень, які відстежують еволюцію сприйняття візуальних образів у соціальних мережах, щоб своєчасно виявляти нові символи солідарності чи потенційні конфліктні образи, які можуть впливати на суспільну свідомість.

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що візуальна ідентичність – це не лише об'єкт дослідження, а й важливий ресурс консолідації та розвитку взаєморозуміння між народами. Її дослідження на перетині психології, культурології та соціальних наук, зокрема з використанням психосемантичних інструментів, становить перспективний напрям, що поєднує глибокий теоретичний аналіз із можливістю практичного впровадження. Саме на цьому перехресті – між візуальним образом і психологічним смислом – формується нова якість міжкультурної свідомості, яка є не менш важливою, ніж економічні чи політичні індикатори співпраці.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Батраченко, І. (2010). Психологічні закономірності розвитку антиципації людини : дис. ... д-ра психол. наук, Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Репозитарій. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/234/1/%D0%91%D0%90%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A7%D0%95%D0%9D%D0%9A%D0%9E%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%20%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F%20%281%29.pdf>

Білецька, Т., Купчишина, В. (2022). Політична психологія : навчально-методичний посібник. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 184.

Варій, М. (2009). Психологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 2-ге. Київ : Центр учбової літератури, 288.

Васютинський-1: Васютинський, В. (2005). Інтеракційна психологія влади : монографія. Київ, 492.

Васютинський-2: Васютинський, В. (2010). Психологічні виміри спільноти : монографія. Київ : Золоті ворота, 120.

Вольфовська, Т. (2012). Дослідження історичної пам'яті: концептуальні засади. *Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави* : збірник наукових праць, 13, 3–12.

Горностай, П., Слюсаревський, М., Татенко, В., Титаренко, Т., Хазратова, Н. (2018). Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти. Київ : Талком, 580.

Гуменюк, О. (2003). Психологія впливу : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 304.

Гарфінкел, Г. (2005). Дослідження з етнометодології. Київ : КУРС, 340 с.

Ільницька, У. (2007). Політичні стереотипи та стереотипізація мислення: роль та значення у системі іміджевих комунікацій. *Українська національна ідея: реальність та перспективи розвитку*, 19, 96–100.

Коваленко, А., Корнєв, М. (2006). Соціальна психологія : підручник. Київ : Геопринт, 400.

Кононов, І. (2013). Теоретична соціологія. Курс лекцій. Т. 2. Сучасні суспільства: структури та процеси. Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 336.

Львовичкіна, А. (2002). Етнопсихологія : навчальний посібник. Київ : МАУП, 144 с.

Москаленко, В. (2007). Психологія соціального впливу : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 448.

Нагорна, Л. (2008). Регіональна ідентичність: український контекст. Київ : ПіЕНД імені І.Ф. Кураса, 405.

Орбан-Лембрик, Л. (2006). Соціальна психологія : підручник: у 2 кн. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. Київ : Либідь, 569.

Павліченко, Є. (2023). Сучасна візуальна культура як засіб репрезентації національної ідентичності. *Питання культурології*, 42, 57–65.

Різун, В. (2008). Теорія масової комунікації : підручник для студентів галузі 0303 «Журналістика та інформація». Київ : Видавничий центр «Просвіта», 260.

Рудакевич-1: Рудакевич, О. (2009). Взаємозв'язок національної ідентичності та культури в націєтворчому процесі. *Грані*, 3, 155–159.

Рудакевич-2: Рудакевич, О. (2009). Національні політичні стереотипи (теоретико-методологічні засади дослідження). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія, соціологія, філософія*, 11, 193–197.

Рудакевич-3: Рудакевич, О. (2011). Матриця національної політичної культури: соціетальний підхід. *Політичний менеджмент*, 5, 25–34.

https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/rudakevych_matrytsia.pdf

Слюсаревський-1: Слюсаревський, М. (2005). Імперативи правдивості і смиренності: Про парадигмальний «зсув» у психологічній науці та проблему методів емпіричного дослідження. *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : збірник статей, 12 (15), 3–23.

Слюсаревський-2: Слюсаревський, М. (2007). Соціальна ситуація в Україні: спроба оцінки з погляду формування та прояву суб'єктного потенціалу особистості. *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : збірник статей, 16 (19), 109–127.

Слюсаревський-3: Слюсаревський, М., Найдьонова, Л., Титаренко, Т., Татенко, В., Горностай, П., Кочубейник, О., Лазоренко, Б. (2020). *Життєвий світ і психологічна безпека людини в умовах суспільних змін*. Реферативний опис роботи. Київ : Талком, 318.

Татенко-1: Татенко, В. (2008). Соціальна психологія впливу : монографія. Київ : Міленіум, 216.

Татенко-2: Татенко, В. (2021). Соціальна психологія націєтворення: суб'єктно-вчинковий підхід : монографія. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 142.

Трухан, М. (1992). Негативний стереотип українця в польській післявоєнній літературі. Львів : ВП «Троян» т. з о. в., 256.

Хуткий, Д. (2011). Концептуальна модель сучасної світової системи суспільств: макросоціологічний підхід : дис. ... на здобуття наукового ступеня к-та соціол. наук, Інститут соціології Національної академії наук України. Репозитарій. https://www.academia.edu/5758840/%D0%A5%D1%83%D1%82%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%94_%D0%9E_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C_%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85%D1%96%D0%B4_%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%82%D1%8

2%D1%8F_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%8F_%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA_22_00_01_%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2_2011_180_%D1%81

Abrams, D. & Hogg, M. (1990). Social Identification, Self-Categorization and Social Influence. *European Review of Social Psychology*, 1, 195–228. <https://doi.org/10.1080/14792779108401862>

Anderson, B. (2006). Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism. Verso, 256.

Bar-Tal, D. (2000). Shared Beliefs in a Society: Social Psychological Analysis. SAGE Publications, Inc., 387. <https://doi.org/10.4135/9781452204697>

Barthes, R. (1977). Image, music, text (S. Heath, Trans.). Fontana Press, 226.

Berger, J. (1972). Ways of seeing. British Broadcasting Corporation and Penguin Books, 165.

Billig, M. (1995). Banal nationalism. SAGE Publications, Ltd, 203.

Breakwell, G. (1986). Coping with Threatened Identities. Psychology Press, 238. <https://doi.org/10.4324/9781315733913>

Breakwell, G.M. (1993). Social representations and social identity. *Papers on Social Representations*, 2 (3), 198–217.

Breakwell, G. (2010). Resisting representations and identity processes. *Papers on Social Representations*, 19, 6.1–6.11.

Breakwell, G. (2023). Identity resilience, uncertainty, personal risk, fear, mistrust and ingroup power influences upon COVID-19 coping. *Journal of the British Academy*, 11(S5), 45–61.

Buchowski, M. (2006). The Specter of Orientalism in Europe: From Exotic Other to Stigmatized Brother. *Anthropological Quarterly*, 79 (3), 463–482. <https://doi.org/10.1353/anq.2006.0032>

Foster, H. (Ed.). (1988). Vision and visuality. Bay Press, 145.

Fransella, F. (2003). International Handbook of Personal Construct Psychology. John Wiley & Sons, Ltd, 505.

Fransella, F., & Bell, R., & Bannister, D. (2004). A Manual for Repertory Grid Technique. Second Edition. John Wiley & Sons, Ltd, 288.

Hall, S. (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices. Chapter 1. The work of representation. SAGE Publications, Ltd, pp. 13–74.

Hepburn, A. (2003). An Introduction to Critical Social Psychology. SAGE Publications, Ltd, 278. <https://doi.org/10.4135/9781446218884>

Kelly, G. (1955/1991a). The Psychology of Personal Constructs. Volum 1. A Theory of Personality. First published by Norton, 1955, then by Routledge in collaboration with the Centre for Personal Construct Psychology, 1991, 423.

Kelly, G. (1955/1991b). The Psychology of Personal Constructs. Volum 2. Clinical Diagnosis and Psychotherapy. First published by Norton, 1955, then by Routledge in collaboration with the Centre for Personal Construct Psychology, 1991, 470.

- Mirzoeff, N. (2023). *An Introduction to visual culture*. 3rd ed. Routledge, 328. <https://doi.org/10.4324/9780429280238>
- Pavlenko, A. (2008). Multilingualism in Post-Soviet Countries: Language Revival, Language Removal, and Sociolinguistic Theory. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 11 (3–4), 275–314.
- Pedrotti, J. & Isom, D. (2020). *Multicultural Psychology: Self, Society, and Social Change*. SAGE Publications, Inc., 424. <https://doi.org/10.4135/9781506375908>
- Ricoeur, P. (1991). Narrative identity. *Philosophy Today*, 35 (1), pp. 73–81. <https://doi.org/10.5840/philtoday199135136>
- Schroeder, J. (2002). *Visual consumption*. Routledge, 208. <https://doi.org/10.4324/9780203471630>
- Semin, G., & Fiedler, K. (1996). *Applied Social Psychology*. SAGE Publications, Ltd, 504. <https://doi.org/10.4135/9781446250556>
- Tajfel, H. & Turner, J. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & L.W. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations*, 7–24.
- Zubrzycki, G. (2006). *The Crosses of Auschwitz: Nationalism and Religion in Post-Communist Poland*. University of Chicago Press, 277. <https://doi.org/10.4000/assr.12293>

REFERENCES

- Abrams, D., & Hogg, M. (1990). Social Identification, Self-Categorization and Social Influence. *European Review of Social Psychology*, 1, 195–228. <https://doi.org/10.1080/14792779108401862> (in English).
- Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso, 256 p. (in English).
- Bar-Tal, D. (2000). *Shared Beliefs in a Society: Social Psychological Analysis*. SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781452204697> (in English).
- Barthes, R. (1977). *Image, music, text* (S. Heath, Trans.). Fontana Press, 226 p. (in English).
- Batrachenko, I. (2010). *Psykhologichni zakonomirnosti rozvytku antytsipatsii liudyny*. [dys. ... d-ra psykol. nauk, Dnipropetrovskyyi natsionalnyi universytet imeni Olesia Honchara]. Repozytarii. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/234/1/%D0%91%D0%90%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A7%D0%95%D0%9D%D0%9A%D0%9E%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%20%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F%20%281%29.pdf> (in Ukrainian).
- Berger, J. (1972). *Ways of seeing*. British Broadcasting Corporation and Penguin Books (in English).
- Billig, M. (1995). *Banal nationalism*. SAGE Publications, Ltd, 203 p. (in English).
- Biletska, T., Kupchyshyna, V. (2022). *Politychna psykhologhiia: navchalno-metodychnyi posibnyk*. Khmelnytskyi: Vydavnytstvo NADPSU (in Ukrainian).

Breakwell, G. (1986). *Coping with Threatened Identities*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781315733913> (in English).

Breakwell, G. (1993). Social representations and social identity. *Papers on Social Representations*, 2 (3), 198–217 (in English).

Breakwell, G. (2010). Resisting representations and identity processes. *Papers on Social Representations*, 19, 6.1–6.11 (in English).

Breakwell, G. (2023). Identity resilience, uncertainty, personal risk, fear, mistrust and ingroup power influences upon COVID-19 coping. *Journal of the British Academy*, 11(S5), 45–61 (in English).

Buchowski, M. (2006). The Specter of Orientalism in Europe: From Exotic Other to Stigmatized Brother. *Anthropological Quarterly*, 79 (3), 463–482. <https://doi.org/10.1353/anq.2006.0032> (in English).

Foster, H. (Ed.). (1988). *Vision and visuality*. Bay Press (in English).

Fransella, F. (2003). *International Handbook of Personal Construct Psychology*. John Wiley & Sons, Ltd (in English).

Fransella, F., Bell, R., & Bannister, D. (2004). *A Manual for Repertory Grid Technique*. Second Edition. John Wiley & Sons, Ltd (in English).

Garfinkel, H. (2005). *Doslidzhennia z etnometodolohii*. Pereklad z anhliiskoi V.Y. Shovkun. Kyiv: KURS (in Ukrainian).

Hall, S. (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices. Chapter 1. The work of representation. SAGE Publications, Ltd, 13–74 (in English).

Hepburn, A. (2003). *An Introduction to Critical Social Psychology*. SAGE Publications, Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781446218884> (in English).

Hornostai, P. & Sliusarevskiy, M. & Tatenko, V. & Tytarenko, T. & Khazratova, N. & ta in. (2018). *Osnovy sotsialnoi psykholohii: pidruchnyk dlia zakladiv vyshchoi osvity*. Kyiv, Talkom (in Ukrainian).

Humennyk, O. (2003). *Psykholohiia vplyvu: monohrafiia*. Ternopil: Ekonomichna dumka (in Ukrainian).

Ilnytska, U. (2007). Politychni stereotypy ta stereotypizatsiia myslennia: rol ta znachennia u systemi imidzhevykh komunikatsii. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku*, 19. Lviv, 96–100 (in Ukrainian).

Kelly, G. (1955/1991a). *The Psychology of Personal Constructs*. Volum 1. *A Theory of Personality*. First published by Norton, 1955, then by Routledge in collaboration with the Centre for Personal Construct Psychology, 1991 (in English).

Kelly, G.A. (1955/1991b). *The Psychology of Personal Constructs*. Volum 2. *Clinical Diagnosis and Psychotherapy*. First published by Norton, 1955, then by Routledge in collaboration with the Centre for Personal Construct Psychology, 1991 (in English).

Kovalenko, A., Korniev, M. (2006). *Sotsialna psykholohiia: pidruchnyk*. Kyiv: Heoprynt (in Ukrainian).

Kononov, I. (2013). *Teoretychna sotsiolohiia. Kurs lektsii*. T. 2. Suchasni suspilstva: struktury ta protsesy. Luhansk: DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka» (in Ukrainian).

Khutkyi, D. (2011). *Kontseptualna model suchasnoi svitovoi systemy suspilstv: makrosotsiolohichniy pidkhid*. [dys. ... na zdobuttia naukovooho stupenia k-ta sotsiol. nauk, Instytut sotsiolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy]. Repozytarii.

https://www.academia.edu/5758840/%D0%A5%D1%83%D1%82%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%94_%D0%9E_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C_%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85%D1%96%D0%B4_%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%83%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%8F_%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA_22_00_01_%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2_2011_180_%D1%81 (in Ukrainian).

Liovochkina, A. (2002). *Etnopsykhologhiia: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: MAUP (in Ukrainian).

Mirzoeff, N. (2023). *An Introduction to visual culture*. (3rd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429280238> (in English).

Moskalenko, V. (2007). *Psykhologhiia sotsialnoho vplyvu: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury (in Ukrainian).

Nahorna, L. (2008). *Rehionalna identychnist: ukrainskyi kontekst*. Kyiv: IPiEND imeni I.F. Kurasa (in Ukrainian).

Orban-Lembryck, L. (2006). *Sotsialna psykhologhiia: pidruchnyk: u 2 kn.* Kn. 2: *Sotsialna psykhologhiia hrup. Prykladna sotsialna psykhologhiia*. Kyiv: Lybid (in Ukrainian).

Pedrotti, J., & Isom, D. (2020). *Multicultural Psychology: Self, Society, and Social Change*. SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781506375908> (in English).

Pavlenko, A. (2008). Multilingualism in Post-Soviet Countries: Language Revival, Language Removal, and Sociolinguistic Theory. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 11 (3–4), 275–314 (in English).

Pavlichenko, Ye. (2023). Suchasna vizualna kultura yak zasib reprezentatsii natsionalnoi identychnosti. *Pytannia kulturolohii*, 42, 57–65. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.42.2023.293704> (in Ukrainian).

Ricoeur, P. (1991). Narrative identity. *Philosophy Today*, 35 (1), 73–81. <https://doi.org/10.5840/philtoday199135136> (in English).

Rizun, V. (2008). *Teoriia masovoi komunikatsii: pidruchnyk dlia studentiv haluzi 0303 «Zhurnalistyka ta informatsiia»*. Kyiv: Vydavnychy tsentr «Prosvita» (in Ukrainian).

Rudakevych-1: Rudakevych, O. (2009). Vzaïemozv'язok natsionalnoi identychnosti ta kultury v natsiietvorchoomu protsesi. *Hrani*, 3, 155–159 (in Ukrainian).

Rudakevych-2: Rudakevych, O. (2009). Natsionalni politychni stereotypy (teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia). *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: politolohiia, sotsiolohiia, filosofii*, 11, 193–197 (in Ukrainian).

Rudakevych-3: Rudakevych, O. (2011). Matrytsia natsionalnoi politychnoi kultury: sotsietalni pidkhyd. *Politychnyi menedzhment*, 5, 25–34 (in Ukrainian).

Schroeder, J. (2002). Visual consumption. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203471630> (in English).

Semin, G., & Fiedler, K. (1996). Applied Social Psychology. SAGE Publications, Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781446250556> (in English).

Sliusarevskyi-1: Sliusarevskyi, M. (2005). Imperatyvy pravdyvosti i smyrennosti: Pro paradyhmalnyi «zsuv» u psykholohichnii nautsi ta problemu metodiv empirychnoho doslidzhennia. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii: zbirnyk statei*, 12 (15), 3–23 (in Ukrainian).

Sliusarevskyi-2: Sliusarevskyi, M. (2007). Sotsialna sytuatsiia v Ukraini: sprobatsinky z pohliadu formuvannia ta proiavu subiektnoho potentsialu osobystosti. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii: zbirnyk statei*, 16 (19), 109–127 (in Ukrainian).

Sliusarevskyi-3: Sliusarevskyi, M., & Naidonova, L., Tytarenko, T., Tatenko, V., Hornostai, P., Kochubeinyk, O. & Lazorenko, B. (2020). Zhyttievyi svit i psykholohichna bezpeka liudyny v umovakh suspilnykh zmin. Referatyvnyi opys roboty. Kyiv: Talkom (in Ukrainian).

Tajfel, H., & Turner, J. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & L. W. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations*, 7–24 (in English).

Tatenko-1: Tatenko, V. (2008). Sotsialna psykholohiia vplyvu: monohrafiia. Kyiv: Milenium (in Ukrainian).

Tatenko-2: Tatenko, V. (2021). Sotsialna psykholohiia natsiietvorennia: subiektnovchynkovyi pidkhyd: monohrafiia; 2-he vydannia, pereroblene i dopovnene. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD (in Ukrainian).

Trukhan, M. (1992). Nehatyvnyi stereotyp ukraintsia v polskii pisliavoiennii literaturi. Lviv: VP «Troian» t. z o. v. (in Ukrainian).

Varii, M. (2009). Psykholohiia: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv. Vydannia 2-he. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury (in Ukrainian).

Vasiutynskyi-1: Vasiutynskyi, V. (2005). Interaktsiina psykholohiia vlady: monohrafiia. Kyiv (in Ukrainian).

Vasiutynskyi-2: Vasiutynskyi, V. (2010). Psykholohichni vymiry spilnoty: monohrafiia. Kyiv, Zoloti vorota (in Ukrainian).

Volfovska, T. (2012). Doslidzhennia istorychnoi pamiaty: kontseptualni zasady. *Problemy politychnoi psykholohii ta yii rol u stanovlenni hromadianyna Ukrainskoi derzhavy*, 13, 3–12 (in Ukrainian).

Zubrzycki, G. (2006). The Crosses of Auschwitz: Nationalism and Religion in Post-Communist Poland. University of Chicago Press. <https://doi.org/10.4000/assr.12293> (in English).

Oksana SERBINENKO*leading forensic expert**of the Ukrainian scientific and research Institute of special equipment
and forensic expertise of the Security Service of Ukraine**ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2553-5646>**e-mail: serboksana@gmail.com***Yevhen RIABOKON***chief forensic expert**of the Ukrainian scientific and research Institute of special equipment
and forensic expertise of the Security Service of Ukraine**ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7110-6416>**e-mail: inje@meta.ua***Bohdan HERMAN***expert consultant**of the Ukrainian scientific and research Institute of special equipment
and forensic expertise of the Security Service of Ukraine**ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6564-9188>**e-mail: bohdan.german@gmail.com*

PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF VISUAL IDENTITY IN UKRAINIAN-POLISH RELATIONS: A THEORETICAL FRAMEWORK

This article examines the integration of psychosemantic analysis and visual identity as a methodological framework for studying public consciousness in the context of Ukrainian-Polish relations. The authors propose a theoretical approach in which visual identity is seen as a form of representation of social perceptions and collective images of the “self” and the “other”. Particular attention is paid to the potential of George Kelly’s repertory grid technique for studying the psychosemantic structure of the images of “a Pole” and “a Ukrainian” in public consciousness. The analysis shows that visual representations are not merely external attributes of identity but serve as indicators of deep cognitive categories such as trust, status, proximity, or threat. The article systematizes theoretical sources from the psychology of identity, intergroup relations, semantic analysis, and visual studies. It substantiates the use of visual materials (coats of arms, emblems, patches, memes, images of soldiers and historical figures, etc.) as key objects for psychosemantic investigation. The results of the theoretical analysis demonstrate the potential of integrating psychological and visual approaches to reveal latent elements of public consciousness that shape interethnic perception dynamics. The article concludes by emphasizing the need for further empirical research using the repertory grid method to diagnose, model, and modify the representations that underlie identity narratives within the Ukrainian-Polish dialogue.

Keywords: public consciousness, visual identity, psychosemantic analysis, repertory grid method, Ukrainian-Polish relations, intergroup perception, national images.